

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Teze diplomové práce

Vývoj a současné postavení české měny

Bc. Veronika Holečková

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Česká měna si v průběhu let prošla mnoha vývojovými etapami. Od ražby skutečně prvních peněz v 10. století až do vzniku korunové měny, která je jako platidlo užívána dodnes. Práce je zaměřena nejen na vývoj české měny, ale také na její současné postavení.

Tato diplomová zachycuje významné události, které českou měnu ovlivňují. Práce analyzuje objem a množství peněz v oběhu a v této souvislosti zmiňuje náklady spojené s výrobou a výnosy související s emisí a správou peněz. S ohledem na stabilitu české měny se věnuje množství zachycených padělků v oběhu. Nesmírně důležitá je však stabilita tuzemské měny, která zůstává aktuálním tématem a o kterou v České republice pečuje Česká národní banka. Ta využívá mnoho měnově politických nástrojů k této žádané situaci, a právě těmi se práce zabývá. Kromě vnitřní cenové stability je významné postavení české měny k měnám světově uznávaným.

V závěru práce jsou uvedeny zásahy centrální banky a výrazné události, které se dotkly ekonomiky České republiky, a v neposlední řadě je vyhodnocen boj s padělateli české měny.

Klíčová slova: česká koruna, česká národní banka, euro, kupní síla, měna, měnová politika, měnový kurz, ochranný prvek

Cíl a metodika

Hlavním cílem diplomové práce je zhodnotit vývoj a stabilitu české měny. V práci bude rozebrána historie koruny a vliv činnosti České národní banky. V práci bude zkoumána a hodnocena stabilita měny vnitřní, tedy cenová i vnější, kurzová. V práci budou identifikovány hlavní události, které její stabilitu ovlivnily. Vzhledem k tomu, že stabilitu měny může ohrožovat i množství padělků v oběhu, bude zkoumána rovněž ochrana české měny a vyhodnocován boj s padělateli.

Pro zpracování literární rešerše bude využita metoda studia odborné literatury. Aktuální informace budou čerpány z odborných časopisů a internetových zdrojů. Vlastní práce bude zpracována zejména ze zdrojových dokumentů a databází z České národní banky a Českého statistického úřadu. Dalším významným zdrojem budou informace získávané z Evropské centrální banky. Využita bude metoda historie, statistická, deskripce, komparace, analýzy a syntézy. V rámci teoretických východisek bude použita metoda deskripce pro definici peněz, měnového kurzu a dalších klíčových pojmů týkajících se tématu práce. Stěžejní část bude tvořit chronologický vývoj českých mincí a následně korunové měny na

území České republiky. Ve vlastní práci bude nejprve analyzován objem a množství peněz v oběhu. Následně bude sledována výše nákladů a výnosů, které souvisí s emisí peněz a jejich správou, a také vývoj zachycených padělaných a pozměněných bankovek a mincí na území České republiky. Prostřednictvím statistické metody bude zkoumán vztah množství peněz v oběhu s inflací a později i s devizovými rezervami. Dále budou analyzovány nástroje monetární politiky. Zohledněn bude také kurz koruny vůči jiným měnám pomocí metody komparace. V závěru budou jednotlivé souvislosti spojovány do určitého celku.

Zhodnocení výsledků

Od vzniku samostatné České republiky došlo k určitým zásahům centrální banky, které v průběhu let proběhly. Hned na začátku lze zmínit situaci v letech 1997 – 1998, kdy měnovou krizí došlo ke zpomalení peněžní zásoby v oběhu. V těchto letech byl zaznamenán meziroční pokles počtu kusů bankovek okolo 8 % a následný rok pokles o téměř 4 %.

Bankovní radou České národní banky byla v roce 2003 ukončena platnost haléřových mincí v nominální hodnotě **0,10 a 0,20 Kč**. Vzhledem k tomu, že v roce 2009 byla ukončena možnost výměny těchto mincí, byl zaznamenán rapidní meziroční pokles o 39 %, který se promítl do celkového počtu kusů mincí. V roce 2006 následovalo nahrazování bankovek v nominální hodnotě 50 Kč za mince v téže nominální hodnotě, neboť u nich je prokazatelná delší životnost. Počet kusů těchto mincí tak z tohoto důvodu meziročně vzrostl o 448 % a počet kusů bankovek v nominální hodnotě 50 Kč tak meziročně poklesl o 35 % oproti předchozímu roku. O další dva roky později byla ukončena platnost dalších haléřových mincí v nominální hodnotě **0,50 Kč**, ale také **dvacetikorunových bankovek**. Hlavním důvodem ukončení platnosti všech haléřových mincí jsou vysoké náklady na výrobu vzhledem k nízké nominální hodnotě. Lze podotknout, že u dvacetikorunových bankovek docházelo k poklesu už od roku 1997, neboť od tohoto roku bankovky nebyly dále tištěny a byly postupně nahrazovány dvacetikorunovými mincemi.

V tomto období se České republiky dotkla **finanční a ekonomická krize**. Až do roku 2008 celkový počet kusů bankovek a mincí vykazoval skoro ve všech letech rostoucí tendenci. Ke zlomu došlo na počátku roku 2009, kdy byl viditelný pokles u bankovek téměř všech nominálních hodnot, a to právě v důsledku dané ekonomické situace. K opětovanému nárůstu počtu kusů těchto bankovek a objemu oběhu došlo v roce 2011. V tomto roce byla ukončena platnost dalších bankovek v nominální hodnotě **50 Kč**. I když se s bankovkami v nominální hodnotě 20 a 50 Kč běžně nesetkáváme, v oběhu jich je kolem 17 mil. kusů z celkových 375,9 mil. kusů bankovek, které obíhaly k roku 2013.

Z hlediska největšího zastoupení v počtu kusů mají bankovky v nominální hodnotě 1 000 Kč. To že, mají bankovky největší zastoupení je dáno tím, že jich Česká národní banka dává do oběhu nejvíce. To může být přisuzováno oblibě, kterou k nim populace České republiky má. V roce 2014 se tisícikorunové bankovky podílely na celkové struktuře bankovek 30 % a na objemu 28 %. Hned za tisícikorunovými bankovkami stojí bankovky v nominální hodnotě 2 000 Kč. Co se týká struktury mincí, zde mají největší 31% podíl mince v nominální hodnotě 1 Kč. Je důležité zmínit, že jak množství bankovek, tak i mincí v oběhu v letech 1996 až 2013 vzrostlo průměrně o 2 % ročně. Z toho plyne, že množství peněz v oběhu neustále narůstá.

Prostřednictvím České národní banky je objednáváno potřebné množství českých bankovek a mincí. Bance plynou z **oblasti emise bankovek a mincí včetně jejich správy** určité náklady a výnosy, které spadají do celkového hospodaření banky. Nejvyšší kladné saldo v této oblasti vykazovala banka v roce 2012. Česká národní banka tak dosáhla v této oblasti zisku 249 mil. Kč.

Další zásah, který učinila Česká národní banka, souvisí s **devizovými intervencemi**, ke kterým došlo v roce 2013. Této situaci předcházela již výše zmíněná finanční a hospodářská krize. Ještě v červenci roku 2008 byl zaznamenán nejvýhodnější kurz eura v bankách. Česká měna posílila vůči euru, a to na hodnotu 23,53 CZK/EURO a ve vztahu k americkému dolaru posílila na hodnotu 14,92 CZK/USD. Ke zlomu došlo v srpnu téhož roku, kdy česká koruna začala v průběhu jednoho roku oslabovat na úroveň 28,46 CZK/EURO a k americkému dolaru oslabila na 22,26 CZK/USD. Kurz koruny vůči euru na rozdíl od předchozího měsíce oslaboval o 3 %, ve vztahu k americkému dolaru téměř o 9 %. Po světové finanční a ekonomické krizi začala ekonomika České republiky pozvolna oživovat. To však netrvalo příliš dlouho. Česká národní banka v roce 2012 snížila **úrokové sazby** na technicky nulovou úroveň. Snížení úrokových sazeb se promítlo do poklesu sazeb na mezibankovním trhu a dále pak do snížení klientských úrokových sazeb z úvěrů. Skutečná hodnota inflace se však nepřibližovala inflačnímu cíli a tak v roce 2013 provedla Česká národní banka uvolnění měnových podmínek prostřednictvím **devizové intervence**. Nákupem zahraniční měny se zvýšily devizové rezervy o více než 200 mld. Kč, tím banka pustila do oběhu více peněz. Došlo tak ke skokovému oslabení kurzu české koruny až k hranici 27 CZK/EURO již v listopadu 2013. V roce 2014 se česká koruna držela v pásmu 27,48 - 27,634 CZK/EURO. Intervence přinesla české ekonomice řadu výhod. Jako jednu z výhod lze uvést pozitivní vliv, který má na export do zahraničí. Dále se zejména snížilo hrozící riziko deflace, což se na první pohled jeví jako pozitivní situace pro řadu domácností, avšak pro

firmy by to představovalo negativní dopad z hlediska odkládání jejich investic, či později snižování mezd a propouštění zaměstnanců. Pokud by ČNB neprovedla toto opatření, mohla by se ekonomika České republiky dostat do deflace, tedy do stálého poklesu cenové hladiny, kterou by bylo z dlouhodobého hlediska těžké zastavit.

Jak již bylo zmíněno, České národní bance se podařilo deflaci zabránit. **Inflace** se v roce 2013 držela v cílovém pásmu a činila 1,4 %. Následný rok však došlo k poklesu a průměrná roční míra inflace byla 0,4 %. Roční průměrná míra inflace se tedy nachází pod dolní hranicí tolerančního pásma. Důvodem nízké inflace je pokles cen energií, ale také pokles některých spotřebitelských cen, což je přisuzováno nižším cenám za dopravu. Jednou z hlavních příčin, proč se snížila inflace, je také snížení ceny ropy.

V souvislosti s inflací byl zde zkoumán **vztah inflace a množství peněz v oběhu**, neboť fyzický objem peněz v oběhu by měl ovlivňovat inflaci. Ukázalo se, že hodnota korelačního koeficientu pro vztah objemu peněz a inflace se přibližovala nule. Lze konstatovat, že závislost objemu peněz v oběhu na inflaci není skoro žádná.

Vzhledem k tomu, že stabilitu měny může ohrožovat i **množství padělků** v oběhu, byla zde zkoumána rovněž ochrana české měny. Z počtu zachycených kusů padělaných a pozměněných bankovek a mincí na území České republiky bylo nejvíce v roce 1998. Celkem bylo zadrženo 86 010 kusů. Došlo k rapidnímu nárůstu padělků jak tuzemské, tak i zahraniční měny. V průběhu posledních pěti let klesá počet těchto kusů. V loňském roce 2014 bylo v České republice zadrženo už jen 2 850 kusů. Padělané a pozměněné bankovky a mince jsou v posledních letech zadržovány převážně v oběhu, jen menší část při akcích policie. Ve většině případů jsou tyto bankovky předkládány občany České republiky.

Na celkovém počtu zachycených padělaných a pozměněných bankovkách a mincích se z 65 % podílejí padělané a pozměněné bankovky a mince české měny. Druhý největší zastoupení zaujímají padělky eura, které se podílely 27 %. Z aspektu nejčastěji padělaných nominálů jsou bankovky ve výši 500 Kč a 1 000 Kč. Důvodem je jejich časté používání a tedy největší šance padělek udat. V průběhu let došlo však ke změně. V roce 2006 se výrobci padělků zaměřili na bankovky v nominální hodnotě 5 000 Kč. Z tohoto důvodu činila hodnota zadržovaných padělaných bankovek české měny 21,4 mil. Kč. V roce 2013 byla hodnota zadržovaných padělků českých bankovek vyčíslena jen na 1,887 mil. Jedná se relativně o nízké číslo, které hovoří o zvyšujícím se počtu ochranných prvků, které vedou k bezpečnosti české měny, a které významným způsobem nijak neovlivňuje množství peněz v oběhu. Ve srovnání s padělky eur je padělků české měny nesrovnatelně méně, a to z důvodu, že je euro používáno v mnoha státech, nejenom Evropy, ale po celém světě oproti české koruně. V roce 2014

připadly 4 bankovky padělků na jeden milión bankovek české měny v oběhu. Oproti tomu v Eurozóně na jeden milión bankovek eur v oběhu připadlo bankovek skoro 48 kusů.

Z výše zmíněných výsledků vyplývá klesající tendence zachycených padělků. Ta může být přisuzována inovovaným a novým ochranným prvkům u bankovek, které proběhly v letech 2007 až 2009, ale také z důvodu zadržného nižšího počtu padělků ve vyšší hodnotě. Obvykle platí, že jsou padělány bankovky se starším vzorem, neboť jejich napodobení je jednodušší a mají méně ochranných prvků. Vzhledem k tomu, že výrobci padělků využívají k padělání peněz z 95 % inkoustového tisku, lze konstatovat, že je nebezpečnost těchto padělků relativně na nízké úrovni, protože odhalení nepravosti bankovek je snadné. Naopak tomu je u zahraniční měny eura, zde jsou padělky zdařilejší než u české měny. I když počet padělaných bankovek a mincí klesá, v oběhu se stále vyskytují a lidé by měli věnovat pozornost ochranným prvkům vyskytujících se na bankovkách.

Závěr

S problematikou stability tuzemské měny se potýká nejen Česká republika, ale i ostatní státy světa. Lze podotknout, že měnová intervence zatím odvrátila ekonomiku od deflace. Je však otázkou, zda z hlediska delšího časového odstupu přinese intervence české měny přínosy ekonomice České republiky.

Použitá literatura

1. JÍLEK, Josef. *Peníze a měnová politika*. 1. vyd. Praha: Grada, 2004. 742 s. ISBN 80-247-0769-1
2. JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2013, 342 s. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-4386-8
3. REVENDA, Zbyněk. *Peníze a zlato*. 2. vyd. Praha: Management Pres, 2013. 269 s. ISBN 978-80-7261-260-4
4. VANDAS, Jiří. *Mince a platidla*. 1.vyd. Praha: Magnet-Press, 1994. 220 s. ISBN 80-85847-15-9
5. VENCOVSKÝ, František, KOPECKÝ, Ladislav a kol. *Lidé a Peníze*. 3. vyd. Praha: Česká národní banka, 2013. 69 s. ISBN 978-80-87225-41-7
6. VENCOVSKÝ, František, PŮLPÁN, Karel a kol. *Dějiny měnových teorií na českém území*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2005. 485 s. ISBN 80-86182-36-3